

והטעם לחלק בזה נראה דבבית וה"ה בכותל בנין הטענה והתביעה היא על הבית בתורת בית ולא בתורת עצים ואבנים, והבית עצמו ל"ה תלוש ולבסוף חיברו, כיון דמעולם לא הי' הבית תלוש אלא בתורת עצים ואבנים גרידא, ומשו"ה ס"ל להתוס' דלענין ריבית ולחיוב שמירה (וה"ה לענין חילול הקדש נסתפקו התוס' בעירובין דף לא:): דבית דינו כקרקע, משא"כ לענין ע"ז והכשר זרעים התם הנידון הוא אם האבנים והעצים עצמם חשיבי כתלושין כיון דאי"ז ענין של תביעת ממון והם הרי היו תלושים ואח"כ חיברן ודינם כתלוש. [וע"ע בספר עמודי אור סי' ק"ז מש"כ לבאר בגדר דין תלוש ולבסוף חיברו].

כ"ה ענינים בענין תלוש ולבסוף חיברו אי דינו כתלוש או כמחובר

(א) **ע"ז**: תלוש ולבסוף חיברו דינו כתלוש [חולין טז]. וע"ע בירושלמי פ"ט דשבת ה"א דמבואר דאיכא מחלוקת בזה - ועיין בשו"ת נובי"ת סי' קמ"ב שכתב להוכיח דמה"ת דינו כתלוש, מהא דתולב"ח דינו כתלוש גם לענין שחיטה אע"ג דהתם הוי לקולא - וע"ע בקה"י ע"ז סי' י"ז מש"כ לבאר הטעם דמחובר אינו נאסר בע"ז, אי זה משום דין "מחובר" או משום דבעינן לענין ע"ז "תפיסת יד אדם" וע"ש שביאר דזה תלוי במחלוקת הגמ' בע"ז מו. לענין אבני הר שנתדלדלו.

(ב) **קבר**: דינו כתלוש ונאסר בהנאה, דילפינן קבר מע"ז [סנהדרין מז:] וכ"פ הרמב"ם [בפ"ח מע"ז ה"א].

(ג) **מעילה**: בסוגיא דמעילה דף כ' ע"א מבואר דיש מעילה בבית (ואע"ג דהו"ל תולב"ח) וקאמר התם לימא

מסייע לרב דאמר המשתחו' לבית אסרו (כיון דתולב"ח דינו כתלוש, ה"ה לענין מעילה דינו כתלוש). וכבר תמהו ע"ד הרמב"ם בפ"ה דמעילה ה"ה שפסק לענין מעילה דהדר בבית של הקדש לא מעל אא"כ הקדישו ואח"כ בנאו (ועיין בכס"מ שם) ועיין בקר"א [מעילה כ.]. ובספר תקנת עזרא [ע"ד הרמב"ם שם] ובספר עמודי אור [סי' ק"ז] מש"כ ליישב בזה, ובעצם ביאור שיטת הרמב"ם כתב בשו"ת אחיעזר [ח"ב סי' נ'] ובחי' הגר"מ הלוי [ע"ד הרמב"ם פ"ה דמעילה ה"ה] דמעילה תלוי בדין קרקע, ולא בדין "מחובר" - וע"ע בשעה"מ פ"ג דאישות ה"ג מש"כ לחלק בין דין מעילה דהוצאה מרשות לרשות, לבין דין מעילה דהנאה מהקדש [וע"ע באבהא"ז פ"ה דמעילה ה"ה מש"כ בדברי השעה"מ].

(ד) **מוכר** בית: נחלקו בזה ר"א ורבנן בב"ב דף סה: אי מכר את הבית מכר את המכתשת הקבועה (המחוברת בטיט לקרקע) ר"א סבר דכל המחובר לקרקע דינו כקרקע, ורבנן סברי דלא מכר את המכתשת הקבועה [וברשב"ם שם סו: מבואר דזה הוי בעיא דלא איפשריטא התם אי המחלוקת היא בזה גופא אי תולב"ח דינו כתלוש או כמחובר, או דילמא טעמא דרבנן הוא משום דמוכר בעין רעה הוא מוכר, ובתוס' פירשו שם קצת באופן אחר].

(ה) **קב"ט**: כלים פט"ו מ"ב: דף של נחתומין שקבעו בכותל, ר"א מטהר וחכמים מטמאין, ובסוגיא דב"ב דף סו. מבואר דר"א מטהר אפילו בחקקו ולבסוף קבעו, ורבנן מטמאין אפילו בקבעו ואח"כ חקקו, - ולהלכה נחלקו הראשונים, דדעת הרמב"ם [בפי"א כלים הכ"ד] כרבנן דתולב"ח דינו כתלוש, אמנם דעת הר"ח (הו"ד בפי' הרשב"ם ב"ב סז). לפסוק כר"א דתולב"ח דינו כקרקע ואינו מק"ט.

הראשונים בזה - ולהלכה דעת הרי"ף והרמב"ם
והרשב"א להקל דדינו כתלוש, וכ"פ השו"ע
בסי' ו' ס"ב. אמנם דעת הבעה"מ והרא"ש
ורבינו ירוחם להחמיר בזה, וכ"פ הש"ך שם
בשם היש"ש להחמיר בזה.

המורה

(י) **שבועה**: הרמ"א בחו"מ סי' צ"ה סעיף א'
כתב י"א דתולב"ח בקרקע לאו

כקרקע (ונשבעין ע"ז) וכ"ה שיטת העיטור
[מלו' ע"פ דף כ: ויש חולקים. ולכן אם שאל
בית ונשרף פטור מלשלם [כ"ה דעת המרדכי
בפ' שבועת הדיינים]. הרי מבואר ברמ"א
דבתולב"ח לענין שבועה ושומרין נחלקו
הבעה"ט והמרדכי אי דינו כתלוש או כמחובר
(וכ"מ בתוס' שבועות מב: כדעת המרדכי).
אמנם הש"ך [שם] חולק ע"ד הרמ"א וס"ל
דתולב"ח לכו"ע דינו כתלוש אף לענין שבועה,
אלא דהמרדכי איירי דוקא לענין בית דדינו
כקרקע לענין ממונא, (ועיין מ"א סי' תרל"ז
שדחה דברי הש"ך) וכבר נתבאר לעיל בהרחבה
ביאור מחלוקת הראשונים בזה, ומה ההבדל בין
שבועה ושומרין דבזה י"א דתולב"ח דינו
כקרקע, לבין ע"ז והכשר ושחיטה דבזה לכו"ע
תולב"ח דינו כתלוש, ולפי דעת הגר"א [שם]
והתומים [סי' צ"ה סק"ג] החילוק הוא דבמקום
שהילפותא הוא מכלל ופרט וכלל דבעינן דבר
המטלטל, בזה תולב"ח דינו כקרקע כיון דסו"ס
אינו מטלטל, ולפי ביאור שאר האחרונים
(אחיעזר - המאיר לעולם - הגרמ"ה) החילוק
בין היכי דבעינן שם "קרקע" כגון בשבועה
ושומרין וכיוצ"ב דבזה תולב"ח דינו כקרקע,
לבין היכי שהדבר תלוי בשם "מחובר" דבזה
דינו כתלוש.

(יא) **שמירה**: בדברי הרמ"א סי' צ"ה ס"א
מבואר דדין שומרין כדין
שבועה (וכבר נתבאר לעיל באות י' דאיכא

(ו) **מים** שאובים: בסוגיא דב"ב סו: מבואר
דאליבי דר"א דס"ל לענין דף של
נחתומין דתולב"ח דינו כקרקע, ה"ה הכא לענין
מים שאובים צינור שקבעו בקרקע דינו כקרקע
בכל גווני, משא"כ לרבנן דס"ל התם בדף של
נחתומין דתולב"ח דינו כתלוש הכא לענין מים
שאובים דינו כתלוש בחקקו ואח"כ קבעו, אבל
בקבעו ואח"כ חקקו הקילו כיון דמים שאובים
דרבנן [וכ"פ הרמב"ם פ"ו דמקואות ה"ו].

(ז) **הכשר** מים: בסוגיא דחולין טז. מבואר
דנחלקו ר"א ור"פ, דר"א סבר
דאיכא מחלוקת בין רישא דמתניתין דהכופה
קערה וכו' לבין סיפא דהך מתניתין, אי תולב"ח
דינו כתלוש או כמחובר לענין תלישת מים
להכשר זרעים, ור"פ ס"ל דליכא מחלוקת כלל
בהך מתניתין, ולכו"ע תולב"ח דינו כתלוש, -
אמנם כבר העיר הרשב"א במשה"ב [בית א'
שער ב'] דבסוגיא דב"ב סו: מבואר להדיא
דתולב"ח לענין הכשר זרעים מיתלי תלי
כפלוגתא דר"א ורבנן לענין דף של נחתומין
[המובא באות ה'] - ולהלכה פסק הרמב"ם
בפי"ב [טו"א] ה"ג דתולב"ח לענין הכשר דינו
כתלוש, אמנם לדעת הר"ח דפסק בדף של
נחתומין כר"א, ה"ה הכא להלכה ס"ל לענין
הכשר דדינו כקרקע ואי"ז מהני להכשר.

(ח) **סכך**: בתה"ד סי' פ"ט [הו"ד בב"י או"ח
סי' תרכ"ו] מבואר דתולב"ח לענין
סכך אי דינו כתלוש או כמחובר מיתלי תלי
במחלוקת תנאים לענין הכשר זרעים אי תולב"ח
דינו כתלוש או כמחובר, ולהלכה דקיי"ל התם
דינו כתלוש (וכמשנ"ת באות ז') ה"ה הכא
לענין סכך דינו כתלוש וכשר לסכך בו.

(ט) **שחיטה**: בסוגיא דחולין טז: בעי רבא
תולב"ח לענין שחיטה מאי
וכו' וכבר נתבאר לעיל בהרחבה שיטות

מחלוקת ראשונים בזה אי תולב"ח דינו כתלוש
או כמחובר.

(יב) **הונאה**: לכאורה הי' צריך להיות
דתולב"ח לענין הונאה דינו
כתולב"ח לענין שבועה - בין לדעת הגר"א
והתומים דזה תלוי אי ילפינן מכלל ופרט וכלל
דבעינן דבר המטלטל, א"כ ה"ה הכא לענין
הונאה דילפינן נמי מכלל ופרט וכלל דאין
הונאה בקרקעות - ובין לפמשנ"ת בדברי
האחרונים דהיכי שזה תלוי בשם קרקע בזה
תולב"ח דינו כקרקע, א"כ ה"ה הכא לענין
הונאה דזה תלוי בשם קרקע (דהרי בהונאה
מבואר דאמרינן נמי עבדי כמקרקעי). אמנם
הש"ך [שם] הקשה מהא דפסק השו"ע בחו"מ
סי' רכ"ז סעיף ל"ב דאפילו מכר לו טרקלין
בדינר אין בו הונאה, כיון דאין הונאה בקרקע,
וע"כ כתב הש"ך לחלק דבית שאני וכמשנ"ת.

(יג) **גזילה**: בדברי המג"א סי' תרל"ז סק"ג
מבואר דתולב"ח לענין גזילה
מיתלי תלי במחלוקת ראשונים שהביא הרמ"א
בחו"מ סי' צ"ה לענין שבועה (ועיי"ש שדחה
דברי הש"ך הנ"ל שכתב לחלק בין בית לשאר
תולב"ח) וכ"ה הסברא בין לדעת הגר"א (כיון
דגם הכא ילפינן מכלל ופרט וכלל וכו') ובין
לפמשנ"ת בשאר האחרונים שתלוי בשם
"קרקע", ודו"ק.

(יד) **קנינים**: בש"ך [שם] כתב דבכל דוכתי
מבואר דבית נקנה בכסף
ובשטר ובחזקה, ואע"ג דתולב"ח לענין שבועה
י"א דדינו כתלוש (כדמבואר בשו"ע סי' צ"ה
ס"א בשם בעה"ע"ט) מ"מ צריך לחלק דבית דינו
כקרקע לענין ממונא, אמנם המג"א בסי' תרל"ז
סק"ג [הו"ד בקצוה"ח סי' צ"ה סק"ג] כתב
לדחות ראיית הש"ך דאפשר דהא דבית נקנה
בכסף ובשטר ובחזקה, היינו משום קנין "אגב"

קרקע הבית, או משום קנין "חצר" אגב קרקע
הבית דהוי מחובר מעיקרו (וע"ע בשו"ת עמודי
אור סי' ק"ז שתמה ע"ד המג"א דא"כ עכו"ם
שאינן לו קנין אגב או קנין חצר לדעת הרבה
פוסקים, היאך יקנה בית בכסף ובשטר
ובחזקה).

(טו) **ריבית**: התוס' בב"מ דף ס"א כתבו לחדש
דילפינן מכלל ופרט וכלל דאין
ריבית בקרקע, והקשו לפי"ז אהא דאיתא
בערכין לא. גבי בתי ערי תומה דריבית הוא
והתורה התירתו וכו' ובשעה"מ [פ"ג אישות
ה"ג] הקשה ע"ד דהרי בית חשיב כתולב"ח
דינו כתלוש, וא"כ מה הקשו התוס' מבתי ערי
חומה, ולכאורה צריך ליישב דהתוס' אזלי
לשיטתם דס"ל בשבועות דף מב: דהשואל בית
מחבירו פטור מלשלם משום דאין דין שמירה
בקרקע, והיינו כדעת המרדכי המובא ברמ"א
סי' צ"ה, וכבר נתבאר לעיל הטעם לחלק בזה,
או כדעת הגר"א והתומים דהיכי דילפינן מכלל
ופרט וכו' א"כ ה"ה הכא לענין ריבית כיון
דילפינן מכלל ופרט וכלל דאין ריבית בקרקע
משו"ה תולב"ח דינו כקרקע משום דאינו דבר
המטלטל - או לפמשנ"ת בדברי האחרונים
דהיכי דתלוי בשם קרקע תולב"ח דינו כקרקע,
א"כ ה"ה הכא לענין ריבית דתלוי בשם קרקע.
אמנם בקצוה"ח סי' צ"ה סוסק"ג כתב להוכיח
מדברי התוס' הנ"ל כדעת הש"ך דבית לא חשיב
כתולב"ח לענין ממונא.

(טז) **שעבוד** - קדימה בנכסים - עישור נכסי:
דעת הש"ך [שם] דכל תולב"ח
דינו כתלוש גם לענין זה, חוץ מבית דחשיב
כקרקע לענין ממונא, אמנם בקצוה"ח [סק"ג]
כתב דכיון דמה"ת אף מטלטלין משתעבדי אלא
דמדרבנן לא משתעבדי, משו"ה בזה כל
תולב"ח הקילו להחשיבו כקרקע (כההיא
דמבואר בב"ב סו: דהקילו רבנן לענין מים

בסו"ד] והנה לפי סברת האחרונים הנ"ל דהיכי דבעינן שם קרקע ולא שם מחובר, בזה תולב"ח דינו כקרקע, א"כ אתי שפיר מש"כ רש"י דתולב"ח לענין קנין אגב דינו כקרקע (כיון דהכא בקנין אגב בעינן שם קרקע, וראי' לזה מהא דאיתא בב"ק יב. דאמרינן עבדי כמקרקעי לענין קנין אגב). אמנם לפי שיטת הגר"א והתומים דבאמת תולב"ח אין לו שם קרקע, אלא הוא מכלל ופרט וכלל דבעינן דבר המטלטל, בזה אמרינן דתולב"ח כיון דאינו מטלטל אע"ג דאין לו תורת קרקע דינו כקרקע, א"כ צ"ע הכא לענין קנין אגב דלא ילפינן מכלל ופרט וכלל וכו' אלא דילפינן מקרא אחרינא (עיין ב"ק יב). א"כ אפשר דבעינן ממש שם קרקע, ולא רק שלא יהי' מטלטל. ולפי"ז לא יהי' דין זה תלוי במחלוקת הראשונים שהובא ברמ"א סי' צ"ה ס"א לענין שבועה אי תולב"ח יש לו שם קרקע או לאו, ודו"ק.

(כ) **תרומה:** בשעה"מ [שם] נקט בפשיטות דתולב"ח דינו כקרקע לענין זה דא"א להפריש ממנו תרומה (ואפשר דהטעם דתרומה שאני משום דהא דאין תרומה במחובר הוא משום דילפינן מקרא ד"והרמותם ממנו" משו"ה גם תולב"ח לא חשיב "ממנו" כיון דלשון "הרמה" לא שייך בזה, ודו"ק).

(כא) **פרוזבול:** בשביעית פ"י מ"ז מבואר דנחלקו ר"א ורבנן אי כותבין פרוזבול על כוורת דבורים ומסקנת הסוגיא ב"ב סה: היא דהמחלוקת בכוורת התלושה מן הקרקע דר"א סבר דילפינן מקרא ד"ויטבול אותה כיערת הדבש" דכוורת דינה כיער (כקרקע) ורבנן ס"ל דלא ילפינן וכו' אמנם לא נתבאר שם להדיא מה הדין בכוורת המחוברת לקרקע, והנה בתוספתא [פ"ג עוקצין מ"ט] מבואר דאם הי' הכוורת מחוברת בטיט הכל מודים שהוא כקרקע לכל דבר, יעויש"ה.

שאוכים) ובביאור הגר"א סי' צ"ה סק"י מבואר דשעבוד נכסי כיון דתלוי בסמכא דעתי', משו"ה בזה כל תולב"ח דינו כקרקע לענין זה.

(יז) **חילול הקדש:** תוס' בעירובין דף לא: [בר"ה ונתן] נסתפקו אי תולב"ח דינו כקרקע לענין חילול הקדש וע"ע בשימ"ק ב"מ נד: שכתב בשם תוס' הרא"ש דתולב"ח לענין חילול הקדש מיתלי תלי במחלוקת תנאים לענין הכשר אי חשיב כתלוש או כמחובר - ובשם תלמיד ר"פ כתב דחילול הקדש דמי למעילה דבזה תולב"ח דינו כתלוש [דלא כדעת הרמב"ם המובא באות ג']. אמנם לפמשנ"ת בדברי הגר"א והתומים דהיכי דילפינן מכלל ופרט וכלל בזה תולב"ח דינו כקרקע, וכן לפמשנ"ת בדברי האחרונים דהיכי דתלוי בשם "קרקע" ולא בשם מחובר, בזה תולב"ח דינו כקרקע, א"כ צ"ע אמאי לא אמרינן הכא לענין חילול הקדש דילפינן נמי מכלל ופרט וכלל דאין הקדש מתחלל אלא על דבר המטלטל (וכדמבואר בתוס' שם) דתולב"ח דינו כקרקע, וכן יל"ע לפמשנ"ת בדברי האחרונים דהיכי דתלוי בשם "קרקע" בזה אמרינן דתולב"ח דינו כקרקע, ודו"ק.

(יח) **פדה"ב:** בשעה"מ [פ"ג דאישות ה"ג] כתב ולענין פדה"ב דקיי"ל דאין פודין בקרקע, יש להתבונן אי פודין בתלוש ולבסוף חיברו או לא - ועיי"ש שתלה דין זה במה שנסתפקו התוס' בעירובין דף לא: לענין חילול הקדש אי פודין על תולב"ח וכמשנ"ת באות י"ז.

(יט) **קנין אגב:** עיין רש"י ב"ק דף קד: [בר"ה] אסיפא דבית' דמבואר בדבריו דמפתן הבית דינו כקרקע לענין שאפשר לקנות אגביו שאר מטלטלין, אע"ג דמפתן הבית הוי תולב"ח. וכבר הרגיש בזה השעה"מ [שם]

כלים תחילה וחיברם לכותל מותר ליטול מהם.
ועיין ט"ז סק"ח דנט"י שהוא מדרבנן יש להקל
אפילו בקבעו תחילה ואח"כ חקקו.

1234567

(כד) **קידוש מי חטאת** - צמיד פתיל: פרה
פ"ה מ"ז: השקת שבסלע אין
ממלאין בה, ואין מקדשין בה, ואין מזין ממנה,
ואינה צריכה צמיד פתיל ואינה פוסלת את
המקוה. ה"י כלי וחיברה בסיד ממלאין בה,
ומקדשין בה, ומזין ממנה וצריכה צמיד פתיל
ופוסלת את המקוה. ע"כ. מבואר דדוקא אם
כבר ה"י עליו תורת כלי קודם שחיברו חשיב
כתלוש, אבל אם חיברו ואח"כ חקקו לא חשיב
כתלוש. וכבר תמהו האחרונים דמ"ש מדף של
נחתומין דס"ל לרבנן (וכ"פ הרמב"ם) דגם
בקבעו ואח"כ חקקו חשיב כתלוש [ועיין
בשו"ת חלקת יואב חור"ד סי' ל"א - ובחי'
הגרי"ז (סטנסיל) ח"ג בשם הגר"ח מש"כ
להאריך בזה].

(כה) **הפקעת טומאה**: שבת נח: ועי' חזו"א
כלים סי' ט'.

(וכ"כ הרע"ב שם בשביעית פ"י מ"ז) ועיין
בספר נחל יצחק חו"מ סי' צ"ה שתמה דמ"ש
מדף של נחתומין דס"ל לרבנן דתולב"ח דינו
כתלוש, וכתב לבאר עפמש"כ הקצוה"ח סי'
צ"ה סק"ג דלענין פרוזבול כו"ע מודי דתולב"ח
דינו כקרקע, כיון דפרוזבול הוי רק דין דרבנן,
יעוייש"ה. וא"כ צ"ל דהך תוספתא איירי רק
לענין פרוזבול, דבזה גם לרבנן תולב"ח דינו
כקרקע (ועיין בתוס' רעק"א על המשניות
שביעית סי' מ"ז מה שתמה ע"ד הרע"ב).

(כב) **גט**: דעת הרשב"א [גיטין כא:] דתולב"ח
לענין גט דינו כמחובר דילפינן מקרא
ד"ונתן בידה" דבעינן דבר הניתן מיד ליד, או
משום דמחוסר קציצה (וכ"כ בעל העיטור)
אמנם הריטב"א שם הביא מחלוקת בזה אי
תולב"ח דינו כתלוש או כקרקע לענין גט. (וע"ע
מש"כ הפר"ח אבהע"ז בסי' קכ"ד לדון בזה
להלכה). וע"ע בשו"ת הרשב"א [אלף רל"ג]
שהסתפק אי לענין גט תולב"ח דינו כתלוש.

(כג) **נטילת ידים**: כתב הרמ"א [או"ח סי' קנ"ט
סעיף ז' בשם האגודה] שאם היו

1234567

דף ט"ז ע"ב

אמנם בבדה"ב [שם] חולק ע"ד התוס'
והרשב"א וז"ל שם: ואינו נכון דהיא
גופא לא שריא אלא בדיעבד, ומעשה זה אסור
לעשותו לכתחילה, ודאי לא שייך למיגזר, ואי
אמר ברי לי שלא דרסתי ודאי שחיטתו כשירה
דלא אמרינן (פסלינן) אלא בסתמא וכו'. עכ"ד.
ועיין בישועות יעקב סי' ר' שביאר כוונתו דס"ל
להרא"ה ז"ל דלא שייך חשש דרסה רק בנעץ
הסכין במחובר, אבל בנעץ הסכין בדבר תלוש
ליכא כלל חשש דריסה, וכיון דלכתחילה
בלא"ה אסור לשחוט באופן זה מטעם דהוי

גמ': א"ר ענן אמר שמואל לא שנו אלא
שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה,
אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה
חיישינן שמא ידרוס. והנה התוס' [ד"ה אמר]
כתבו דאף בדיעבד שחיטתו פסולה ואפילו אם
אמר ברי לי שלא דרסתי, שמא ידרוס פעם
אחרת, ועיין בתוה"ב [בית א' שער ב'] שכתב
הרשב"א בזה"ל: צואר בהמה למעלה פסולה
ואפילו אמר ברי לי שלא דרסתי, דאם אתה
מתיר לו חיישינן שמא ידרוס ולא אדעתיו,
הלכך אפילו שחט שחיטתו פסולה, עכ"ד.